

VILNIUS UNIVERSITY

JOGILĖ ULINSKAITĖ

THE CONCEPTION OF REPRESENTATION OF THE LITHUANIAN POPULIST
PARTIES AND ITS RELATIONSHIP WITH REPRESENTATIVE DEMOCRACY

Summary of doctoral dissertation
Social science, political science (02S)

Vilnius, 2018 m.

The doctoral dissertation was prepared at Vilnius University in 2012-2017.

Research Supervisor: Prof. Ainė Ramonaitė (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02S).

The dissertation will be defended at the following Council:

Chairman – Prof. Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02S).

Members:

Prof. Dovilė Budrytė (Georgia Gwinnett College, USA, Social Science, Political Science – 02S);

Assoc. prof. Mažvydas Jastramskis (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02S);

Assoc. prof. Ingrida Unikaitė-Jakuntavičienė (Vytautas Magnus University, Social Science, Political Science – 02S);

Assoc. prof. Inga Vinogradnaitė (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02S).

The public defence of the dissertation will be held at 2 PM on July 2, 2018, in room 402 at the Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University.

Address: Vokiečių str. 10, LT-01130 Vilnius, Lithuania.

The summary of the dissertation was mailed on June 1, 2018.

The dissertation can be inspected at the library of Vilnius University and Vilnius University website: <https://www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius>

VILNIAUS UNIVERSITETAS

JOGILĖ ULINSKAITĖ

LIETUVOS POPULISTINIŲ PARTIJŲ ATSTOVAVIMO SAMPRATA IR JOS
SANTYKIS SU ATSTOVAUJAMĄJA DEMOKRATIJA

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, politikos mokslai (02S)

Vilnius, 2018 m.

Disertacija rengta 2012–2017 metais Vilniaus universitete.

Mokslinė vadovė – prof. dr. Ainė Ramonaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S).

Disertacija ginama viešame disertacijos Gynimo tarybos posėdyje:

Pirmininkas – prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S).

Nariai:

prof. dr. Dovilė Budrytė (Džordžijos Gvinneto koledžas, JAV, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S);

doc. dr. Mažvydas Jastramskis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai - 02S);

doc. dr. Ingrida Unikaitė Jakuntavičienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai - 02S);

doc. dr. Inga Vinogradnaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S).

Disertacija bus ginama viešame disertacijos Gynimo tarybos posėdyje 2018 m. liepos mėn. 2 d. 14 val. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute, 402 auditorijoje.

Adresas: Vokiečių g. 10, LT-01130, Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2018 m. birželio mėn. 1 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje ir VU interneto svetainėje adresu: <https://www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius>

Summary of doctoral dissertation

Recently, the voices arguing that representative democracy is facing a crisis have become more confident. Contemporary representative democracy is party democracy, and therefore cannot be conceived without political parties. The most prominent problems of representative democracy are associated precisely with the political parties and their shrinking role of as a mediator between citizens and authorities (Klingemann and Fuchs, 1995; Poguntke, 1996; Norris, 1999; Dalton and Wattenberg, 2002; Dalton, 2004). Citizens are no longer so eager to participate in the electoral process, do not trust the parliament and parties, do not maintain party identity. At the same time, political parties become cartel parties: while they still perform governance functions well, the representation function is being performed poorly. Thus, the crisis is related to party representation, a particular model of representation in democracy – party representation.

As party democracy and party representation face a crisis, populist political actors gain more influence (Mudde and Kaltwasser, 2012). Therefore, it is important to explore how the principles of populism are compatible with the party democracy. According to the definition proposed by Cas Mudde (2004), populism is a thin-centred ideology “that considers society to be ultimately separated into two homogeneous and antagonistic groups, ‘the pure people’ versus ‘the corrupt elite’, and which argues that politics should be an expression of the *volonté générale* (general will) of the people” (Mudde, 2004, p. 543). If populism is understood to offer the vision of united society and united political elite, then it contradicts the principles of party representation. First, the tension is between the representation of the general will of the people and the representation of groups of people having different interests. Second, the idea of united political elite contradicts the idea of a variety of political parties to represent different interest groups. This raises the question what populist conception of representation is and how it is compatible with the principles of party democracy.

The academic literature does not provide a clear answer to the question if and how populism is compatible with representative democracy. C. Mudde (2014) claims that populism is essentially anti-pluralistic and therefore hostile to liberal democracy. Similarly, Pierre Rosanvallon (2008) states that populism is a pathology of democracy and an extreme form of anti-politics. Gianfranco Pasquino and Nadia Urbinati elaborate on the

statement that populism threatens representative democracy. According to G. Pasquino (2007), populism not only does not take into account the internal divisions of the homogeneous unit of “the people” but also rejects the mediation of political parties and other political institutions. Whereas representative democracy is based on compromise, populism expresses such a rigid opposition to the other (that is, to the political elite) that compromise becomes impossible (Pasquino, 2007). Similarly, Urbinati (2014, p. 128-170) states that populism is dangerous to democracy because it seeks to centralize power and reject democratic procedures. It also opposes the plurality of opinions as it perceives the people to be the only “part” to be represented. (Urbinati, 2014, p. 128-170).

The other group of scientists claim that populism is not necessarily a threat to representative democracy, but rather, a result of how representative democracy functions today. Margaret Canovan (1999) argues that populism appears when the pragmatic side of democracy (institutions and rules) prevails. In that case populism is a reaction to failing representation and an invitation to return to the “redemptive” style politics (in other words, of the societal power). In addition, Paul A. Taggart (2000, p. 115) states that populism "is a gauge by which we can measure the health of representative political systems." Populism can only be strong in a representative democracy (Taggart, 2004). It contradicts the very concept of different groups of people with different interests and associative politics in general. However, populist actors have to become institutionalized and eventually turn into political parties to be able to participate in the political process (Taggart, 2000). A more detailed analysis of the arguments of the debate is elaborated in the theoretical part of the work.

Lithuania, a former Soviet state, is characterized by instability of the party system and presents a particularly interesting case of the relationship between populism and representative democracy. First, the success of populist political actors in Western and Eastern Europe have different explanations (Kriesi, 2014). Populist actors in Western Europe are gaining ground because traditional political parties are no longer able to represent citizens successfully. Meanwhile, poor institutionalization of the party system and the discontent with the traditional political parties explains the growth of populist parties in Central and Eastern Europe. As a result, populist parties are able to question the fundamentals of party democracy with less resistance in these countries. Consequently,

their relationship with the principles of party representation should differ from the similar parties in Western Europe. Second, Lithuanian populist parties seem to offer a solution to the problem of low political participation and low membership in political parties: they suggest attracting the passive electorate to the political process and empowering them. Third, trust in the institutions and in political parties in particular is very low in Lithuania (Vilmorus, 2018), which provides the grounds for criticism and for questioning their necessity (for example, political parties). To sum up, the case study of Lithuania is important precisely because it reveals the relationship of populism and representative democracy where the party representation traditions are not deeply entrenched.

The main question: what is populist political parties' conception of representation and how is it compatible with representative (party) democracy?

The aim: to investigate the conception of the representation of Lithuanian populist parties and its relation to the representative (party) democracy.

Objectives:

- 1) To define the concept of populism and to distinguish its constituent elements.
- 2) To analyse the theoretical debate on the relationship between populism and representative democracy.
- 3) To define the concept of political representation and to distinguish its constituent elements.
- 4) To conduct content analysis of the Lithuanian political parties' programs and to identify populist parties in Lithuania on the basis of the constituent elements of populism.
- 5) To present the Lithuanian populist parties' conception of political representation on the basis of the content analysis of party programs and articles on web pages.
- 6) To reveal the relationship between the populist parties' conception of representation and the representative democracy; to provide insights for the theoretical debate on the relationship between populism and representative democracy.

The empirical studies on populism are dominated by the research on Western European countries and radical right-wing populist parties. Populism in Eastern Europe deserves more attention from scholars, firstly, because of the manifestations of populism in countries such as Hungary and Poland, and secondly, because populism in Eastern Europe is different from its counterparts in the Western European countries. Populism in Eastern Europe is more often characterized by the features of the - political left spectrum and might differ from the West due to different historical experiences of the region (Rooduijn and Akkerman 2015).

Party systems in Central and Eastern Europe constantly face the anti-establishment populist parties (Učeň, 2007), unorthodox, new or centrist populist parties (Pop-Eleches, 2010) and anti-party reform parties (Hanley and Sikk, 2014). Peter Učeň (2007) has analysed how actors in Central and Eastern Europe use new populism and anti-establishment politics. He argues that the new populism can be simply characterized by anti-establishment discourse, which overwhelms any significant components of ideology. Cristian Pop-Eleches (2010) claims that in Eastern Europe, unorthodox parties can be observed that significantly diverge from Western Europe's moderate party model. Parties belonging to new/centrist populism category do not adhere to radical ideology (do not adopt an anti-Western or anti-capitalist stance), but reject ideology in general and instead rely on the leaders. A subsequent study by Allan Sikk (2012) introduces a category of political parties based on the project of newness: new parties do not necessarily focus on emerging new issues or divisions, but arise where mainstream parties already represent the issue in the party system (Sikk, 2012). Following this research direction, Sean Hanley and A. Sikk (2014) point out that although successful new parties that combine traditional ideologies with the demands of anti-establishment and political renewal are a common phenomenon in Eastern Europe, little attention has been paid to them. They call those parties anti-establishment reform parties. Therefore, to sum up, the new/centrist populism and the anti-establishment reform parties, typical for Eastern Europe, signify the differences between Eastern and Western Europe. Whereas we can talk about the deconsolidation of party systems and the decline of party democracy in Western Europe, the party systems have not yet come to the fore in Eastern Europe. As previously noted,

the new political forces do not bring new ideas into the political space, but apply the new populism and claim to be the force that is coming to reform the politics.

The research on Central and Eastern Europe and on Lithuania in particular is still lacking in the populism studies. The detailed Lithuanian monograph “The end of party democracy? Political representation and ideologies” presents the analysis of the party democracy in terms of its functioning and challenges. However, populism in Lithuania has so far been analysed only in several studies. An analysis of populism in the Baltic States argues that both too little and too much populism is dangerous to democracy (Jakobson, 2012). Živilė Šatūnienė (2003) investigates the manifestation of populism in the 2002 presidential election and concludes that populism contradicts the principles of representative democracy. Meanwhile, it seems that populist political figures appear to be part of the democratic process in the study by Zenonas Norkus (2011). Dovidas Pabiržis (2013) agrees that populism can be detrimental to stable democracy, but ends his article with the question whether this ideology is worse than politics without any ideology at all. While there are no detailed discourse analyses on populist parties in Lithuania, this empirical research allows to identify populist parties in Lithuania in a more reliable manner.

To sum up the review of literature, it should be emphasized that populist parties' conception of representation is a significant aspect of the crisis of representative democracy that has been analysed very little analysed. A systematic study of the discourse of populist parties reveals their conception of representation and allows one to assess what such parties imply for the principles and institutions of representative democracy.

Theory

The arguments of the debate whether populism is a threat to democracy (G. Pasquino and N. Urbinati) or if it is able to improve it (M. Canovan, P. Taggart and B. Ardit) are presented in the theoretical part of the dissertation.

The two groups of scientists define the phenomenon of populism in similar ways: populism is a set of certain ideas, a mentality, a set of concepts or a thin-centered ideology, depending on how well it is developed. Both sides of the debate agree that populism characteristically emphasizes the unity of the people, ignores the interests of different

groups of society, rejects intermediary bodies (political parties in particular) between citizens and government, and follows a leader who embodies the will of the people and has unlimited power. This conceptualization of populism is in line with the definition used in empirical research. As Benjamin Moffitt and Simon Tormey (2014) say, it is becoming common practice to define populism as a narrow ideology in the research. The definition of populism provided by Mudde is often used: a thin-centred ideology "that considers society to be ultimately separated into two homogeneous and antagonistic groups, 'the pure people' versus 'the corrupt elite', and which argues that politics should be an expression of the *volonté générale* (general will) of the people" (Mudde, 2004, p. 543). Both the definition used in empirical research and the conceptualization of populism in the theoretical studies imply that the most important idea of populism is the conception of united people. This conception demands that the power be given to the people and opposes the regulations restricting people's power, institutions and the political elite. Therefore, the basic elements of populism are the following: 1) conception of people as homogeneous unit with positive qualities; 2) conception of the elite as a homogeneous group with negative qualities.

The first difference between two positions in assessing the threat posed to democracy by populist actors lies in the extremeness of populism. The populism that M. Canovan, P. Taggart, and B. Arditì are referring to seems to have abandoned the extreme ideas and principles. While populism questions the legitimacy of particular elected representatives and regulatory institutions, it is part of representative democracy and expresses a critique of representative democracy.

Although both groups agree that populism can be dangerous for the representative democracy, they do not agree if populism can contribute to the revival of democracy. The difference stems from the conceptions of representative democracy employed by the scholars. N. Urbinati and G. Pasquino state that a set of procedures and rules, which gives citizens the opportunity to participate in the shaping of public opinion, and the representatives, the opportunity to explain their decisions to voters, is central to democracy. According to this institutionalist vision, populism is always a threat to democracy because it seeks to eliminate procedures and institutions, and, in the same vein, to restrain the competition of ideas and to monopolize public opinion. Meanwhile, P.

Taggart, B. Arditì and M. Canovan argue that representative democracy dwells between the two poles, the institutional one and the one of the people's will. The institutional side of democracy would not function properly if it were not (constantly) renewed through the elections. According to this conception, populism fits into democratic politics: emphasizing one particular side of democracy and criticizing the other, the institutional one, makes it possible to revive the pragmatic side of democracy through the involvement of people in the decision-making process. Therefore, the debate on what is the relation between populism and democracy (threat or possibility for corrections) mostly depends on the conception of democracy rather than on the particular manifestation of populism.

Since populism's relation to democracy depends not only on its power, but also on the conception of democracy, the relationship between populism and representative democracy has to be analysed with respect to today's democracy. As contemporary representative democracy is party democracy, populism needs to be investigated with respect to this model of democracy.

The conception of representation needs to be investigated in order to draw conclusions about the relationship between populism and party democracy. The specific form of representation may be defined by answering the following questions (derived from H. F. Pitkin's conception of substantive representation):

1. How are the representees and their interests defined?
2. How are the representatives and their functioning defined?
3. How does the responsiveness of representatives to representees function?

The model of party representation is defined based on the theoretical definition of the responsible parties' model and the functions of political parties. Representees have political preferences, are able to recognize the differences between political party programs and to choose a political party in accordance with the program that suits their preferences best. The society consists of groups having different interests (the fundamental premise of the party representation is the pluralism of society). Representatives are political parties: they articulate and aggregate the political interests of the representees. Political parties formulate party programs and thus provide simplified public policy alternatives. Political parties comply with party discipline. The parties implement the policy formulated in their

program. The political party implements representation even if it does not participate in the governing coalition. In this case, it controls the majority and implements the function of opposition. Representatives are controlled through elections. Representees are not committed to a political party. They can choose a political party in the same ideological dimension during the election.

Content analysis of the programmes of Lithuanian political parties: identification of populist parties

Content analysis has been applied to compare the level of populism of political parties, since the best place to identify the ideology of populism is the textual data. The dissertation research focuses on political parties' programs before the Seimas elections in 2016. Two main features of populism – the reference to the people as a homogeneous unit and anti-elitism - become the key codes for paragraphs of political party programs.

The populism level in a political party program has been calculated by counting the paragraphs with elements of populism (the number of paragraphs with populist elements + the number of paragraphs with populist elements in the introduction), divided by the length of the program and multiplied by the adjusted weight. Lithuanian political parties have been included in the further analysis based on the principle of fuzzy sets, which is commonly applied in the qualitative comparative analysis. Political parties are considered populist if they completely or largely belong to the intersection of two sets: the set of parties referring to the people and the set of parties using anti-elitist references. Summarizing the results, populist parties are considered to be the following: S. Buškevičius and Nationalists' Coalition, Political party „Lithuanian list“, Anti-Corruption Coalition of Kristupas Krivickas and Naglis Puteikis, Electoral action of poles in Lithuania – Christian families alliance, Political party „The Way of Courage“ and Lithuanian farmers and greens union.

The conception of representation of Lithuanian populist parties

The second content analysis was focused on the conception of representation of Lithuanian populist parties and its relationship with representative democracy. While political programs are usually of technical nature, it has been decided to include articles and

messages published on political parties' web pages in the analysis. The analysis included all articles from the beginning of the campaign of 2016 Seimas election (April 9, 2016) until the end of September 2017.

A content analysis has been applied to find out how the Lithuanian populist parties define the representees and their interests. Content analysis has revealed groups of representees that are most often referred to; the interests they are combined with; the differences between the interests of the general and specific groups of representees. Then, the quantitative content analysis has been complemented with some qualitative insights into how the most common groups of representees are described. The analysis of how the representatives and their acting has been defined is based on interpretive approach. It is assumed that a picture of the reality of a certain moment of time is captured by the research. The result of the research is a certain interpretation provided by the researcher. The reliability is based on the intertextuality, on the attempt to take into account and evaluate different possible interpretations, and on consistent argumentation of reasoning. The quotes that best reflect the conception of political parties substantiate the insights.

Main findings

First, the discourse of the parties is characterized by the features not of the right-wing (which is often found in Western Europe) but of the left-wing populism. According to the party discourse, the representees are perceived as weak and disadvantaged, and therefore the representatives must protect them and take care of them. References to a demand for more opportunities to participate in the decision-making process supplement such party discourse.

Secondly, although the analysed political parties, referring to representees and their interests more often refer to categories covering the whole of society, specific categories of representees are also indicated frequently. It seems that populist parties combine referencing the general will of the people and representation of particular interest groups. Since the statistical analysis revealed that the interests of the general and specific representative categories differ, it remains unclear how the representation of general and specific as well as of different specific groups of representees is possible. It is possible

only when a specific representative group, such as a family, is considered part of the overall community of people. When populist parties reject the diversity of the groups of society and unite different groups, the parties simultaneously abandon partiality.

Thirdly, according to the populist understanding of representation, representatives should act in the interests of all and thus be disinterested political actors, contrary to the interested political parties, which have taken over the decision-making space and are acting against the people. Eligible representatives are defined as having moral values shared by all, diligence, professionalism, serving the people, and implementing change. These features allow creating similarity of the representatives and representees and their common interests. Representatives must also keep in touch with people and be with them, so they become equal to the people and part of the people. The communicative process does not provide space for expressing different views and opinions, but is another means of creating the unity between the representatives and the representees.

Fourthly, the discourse of political parties shows that, in addition to close relations between representatives and representees, another aim is also to enable people to participate directly in the decision-making process through participatory democracy instruments, the development of self-government and the election of representatives in single-member constituencies.

Fifthly, according to the understanding of political representation, proper decision-making is possible only when people are united for a common goal and their differences are "resolved" through representation as a way of mobilizing and uniting. The unification of the people, and then the merging of the representees and the representatives, allows abandoning not only representativeness but also politics in general.

As presented in the theoretical part, the basic premise of the party representation is the pluralism of the society – the fact that the society is made up of groups with different interests. An empirical analysis of the populist conception of representation shows that the diversity of social groups and opinions is seen as an obstacle to successful representation. Proper representation must not take into account the diversity of the groups of the society,

but they should be united in the general objective of the well-being of the people and the implementation of good governance.

In party democracy, the representatives must understand their political preferences and choose the appropriate representatives based on the different political party programs. The populist definition of representees indicates that, even though representatives may have specific interests, they are understood only as part of a single representative entity (the society or the people). Representation is necessary to connect different groups of the society and to create their unity with the representatives. This means that not only the differences between the representees but also the representatives are not necessary: the possibility of difference and choice is eliminated.

The main actors of party representation are political parties, articulating and aggregating the interests of the representatives. The populist conception of representation is critical of the pursuing of own interests, and not the common interest. The co-existence of the representees and the representatives through constant communication permits the abandonment not only of parties as mediators, but also of representation itself and, ultimately, of politics in general. The question of the accountability and the responsiveness of the representatives becomes irrelevant – there should be no gap between the representees and the representatives in the political decision-making process.

Reziumė

Pastaruoju metu vis užtikrinčiau tvirtinama, kad atstovaujamoji demokratija susiduria su krize. Šiuolaikinė atstovaujamoji demokratija yra partinė demokratija, taigi neįsivaizduojama be politinių partijų¹. Būtent su partijomis ir jų kaip tarpininko tarp piliečių ir valdžios institucijų vaidmens sumažėjimu yra susijusios ryškiausios atstovaujamosios demokratijos problemos (Klingemann ir Fuchs, 1995; Poguntke, 1996; Norris, 1999; Dalton ir Wattenberg, 2002; Dalton, 2004). Piliečiai nepasitiki parlamentu, nebėra taip linkę dalyvauti rinkiminiam procese, partijomis nepasitikima, partinė tapatybė neišlaikoma, o pačios partijos tampa kartelinėmis – dar vis gerai atliekamos valdymo funkcijos, bet atstovavimo funkcija atliekama prastai. Taigi pastebima konkretų atstovavimo tipą, partinį atstovavimą, įgyvendinančio demokratijos modelio krizė.

Partinei demokratijai ir partinio atstovavimo modeliui susiduriant su krize, auga populistinių politinių veikėjų skaičius ir jų įtaka (Mudde ir Kaltwasser, 2012), todėl svarbu atkreipti dėmesį į populizmo reiškinių partinėje demokratijoje ir į tai, kaip populizmo pamatiniai principai yra suderinami su partine demokratija. Pagal C. Mudde (2004) pasiūlytą apibrėžimą, populizmas yra „siauroji ideologija, visuomenę laikanti padalintą į dvi homogeniškas ir antagonistines stovyklas, „tyrus žmones“ ir „korumpuotą elitą“, ir tvirtinanti, kad politika turėtų būti žmonių *volonté générale* (bendrosios valios) išraiška“ (Mudde, 2004, p. 543). Jeigu suprantame populizmą kaip siūlantį vieningos visuomenės ir vieningo politinio elito vizijas, jis kaip siauroji ideologija kertasi su partinės demokratijos atstovavimo principais. Pirma, kyla įtampa tarp bendrosios žmonių valios atstovavimo ir atstovavimo skirtingus interesus turinčioms visuomenės grupėms. Antra, vieningo politinio elito idėja prieštarauja politinių partijų, kaip atstovaujančių skirtingų interesų grupėms, įvairovei. Iš to kyla klausimas, kokia yra populizmo atstovavimo samprata ir kaip ji suderinama su partinės demokratijos principais.

Akademiniėje literatūroje aiškaus atsakymo į klausimą, ar populizmas suderinamas su atstovaujama demokratija, nėra. Populizmą iš teorinės pusės apmąstantys mokslininkai priklauso dviem stovykloms. Griežčiausiai populizmo atžvilgiu pasisako C. Mudde

¹ „Vakarų Europoje dominuojantis idealusis tipas arba demokratinio valdymo mitas yra partinio valdymo modelis“ (Katz, 1986, p. 32); „moderni demokratija neįsivaizduojama be politinių partijų“ (Schattschneider, 1941, p. 1).

(2014), teigdamas, kad populizmas yra iš esmės antipliuralistinis ir todėl priešiškas liberaliai demokratijai. Panašiai teigia ir Pierre'as Rosanvallonas (2008) – populizmas yra demokratijos patologija ir ekstremali antipolitikos forma. Tvirtinimą, kad populizmas kelia grėsmę atstovaujamajai demokratijai, išplėtoja Gianfranco Pasquino ir Nadia Urbinati. Pagal G. Pasquino (2007), populizmas neatsižvelgia į homogeniško vieneto „žmonės“ vidinius pasidalijimus ir kartu atmeta politinių partijų bei kitų politinių institucijų tarpininkavimą. Politikai laikomi nepajėgiais priimti sprendimus žmonių vardu. Atstovaujamoji demokratija yra pagrįsta kompromisu, tuo tarpu populizmas išreiškia tokį griežtą pasipriešinimą *kitam* (t. y. politiniam elitui), kad kompromisas tampa neįmanomas (Pasquino, 2007). Panašiai teigia ir N. Urbinati (2014, p. 128-170): populizmas yra demokratijai pavojingas, nes siekia centralizuoti galią, atmeta demokratines procedūras bei prieštarauja nuomonių pliuralizmui, nes suvokia žmones kaip vienį – kaip vienintelę „dalį“ (angl. part), kuriai gali būti atstovaujama. (Urbinati, 2014, p. 128-170).

Kita mokslininkų grupė populizmą mato ne kaip pavojų atstovaujamajai demokratijai, bet kaip kylantį iš demokratijos ar bent jau iš to, kaip atstovaujamoji demokratija funkcionuoja šiandien. Margaret Canovan (1999) tvirtina, kad populizmas iškyla, kai demokratijoje įsivyroja pragmatinė pusė (institucijos ir taisyklės). Jis išreiškia reakciją į nesėkmingą atstovavimą bei siūlo atsigręžti į „atperkančiojo“ stiliaus (kitaip sakant, visuomeninės galios) politiką. Paulas A. Taggartas (2000, p. 115) apskritai teigia, kad „populizmas yra matas, kuriuo galime matuoti atstovaujamųjų politinių sistemų sveikatą“ ir jis gali būti stiprus tik atstovaujamojoje demokratijoje (Taggart, 2004). Populizmas prieštarauja žmonių dalijimui(si) į grupes pagal interesus ir asociacinei politikai apskritai, tačiau norėdami dalyvauti politiniame procese populistiniai veikėjai privalo institucionalizuotis ir dėl to galiausiai virsta politinėmis partijomis (Taggart, 2000). Detalesnė šių dviejų stovyklų mokslininkų argumentų analizė plėtojama teorinėje darbo dalyje.

Lietuva, buvusi Sovietų Sąjungos valstybė, pasižyminti partinės sistemos nestabilumu, yra ypač įdomus atvejis tirti populizmo ir atstovaujamosios demokratijos santykį. Pirma, veikėjai Vakarų Europoje stiprėja todėl, kad politinės partijos nebepajėgia sėkmingai atstovauti piliečiams. Tuo tarpu Vidurio ir Rytų Europoje sąlygas populistinių partijų stiprėjimui sudaro prasta partinės sistemos institucionalizacija bei nusivylimas tradicinėmis politinėmis partijomis (Kriesi, 2014). Dėl prastesnės partinės sistemos

institucionalizacijos, populistinės partijos šiose valstybėse kur kas greičiau ir sulaukdamos mažesnio pasipriešinimo kvestionuoja partinės demokratijos pagrindus, todėl ir jų santykis su partinio atstovavimo principais turėtų skirtis nuo panašių partijų Vakarų Europoje. Antra, Lietuvoje, kur politinio dalyvavimo ir narystės politinėse partijose rodikliai yra žemi, populistinės partijos siūlo sprendimą – įtraukti neaktyvų elektoratą į politinį dalyvavimo procesą ir jį įgalinti. Kadangi populistinės partijos sėkmingai pasirodo per kiekvienus parlamento rinkimus, reikia analizuoti jų siūlomą atstovavimo sampratą. Trečia, Lietuvoje pasitikėjimas institucijomis ir ypač politinėmis partijomis yra labai žemas (Vilmorus, 2018), o tai sudaro sąlygas institucijas kritikuoti drąsiau ir apskritai kvestionuoti jų (ypač politinių partijų) reikalingumą. Apibendrinant, Lietuvos atvejo studija svarbi būtent todėl, kad atskleidžia populizmo ir atstovaujamosios demokratijos santykį kitokiame kontekste – ten, kur partinio atstovavimo tradicijos nėra giliai įsitvirtinusios.

Darbo tikslas ir uždaviniai

Remiantis pristatyta darbo problema formuluojamas toks disertacijos **pagrindinis klausimas**: kokia yra populistinių politinių partijų atstovavimo samprata ir kaip ji suderinama su atstovaujama (partine) demokratija?

Tikslas: ištirti Lietuvos populistinių partijų atstovavimo sampratą ir jos santykį su atstovaujama (partine) demokratija.

Uždaviniai:

- 1) Apibrėžti populizmo sąvoką ir išskirti esminius populizmo bruožus.
- 2) Atlikti teorinės populizmo ir atstovaujamosios demokratijos santykio diskusijos analizę.
- 3) Apibrėžti politinio atstovavimo sąvoką ir išskirti sudedamuosius politinio atstovavimo elementus.
- 4) Atlikti Lietuvos politinių partijų programų turinio analizę ir identifikuoti populistines partijas Lietuvoje pagal išskirtus populizmo bruožus.
- 5) Atskleisti Lietuvos populistinių partijų politinio atstovavimo sampratą atliekant partijų programų ir straipsnių internetiniuose puslapiuose turinio analizę.

- 6) Atskleisti, koks populistinių partijų atstovavimo sampratos santykis su atstovaujama demokratija ir taip papildyti teorinę populizmo ir atstovaujamosios demokratijos santykio diskusiją.

Darbo naujumas ir reikšmė

Empiriniuose populizmo tyrimuose dominuoja Vakarų Europos valstybių ir radikalios dešinės populistinių partijų tyrimai. Populizmas Rytų Europoje turėtų sulaukti daugiau mokslininkų dėmesio, pirma, dėl aktualių populizmo pasireiškimų tokiose šalyse kaip Vengrija ir Lenkija, antra, dėl to, kad populizmas savo turiniu Rytų Europoje skiriasi nuo Vakarų Europos partijų. Populizmas Rytų Europoje dažniau pasižymi kairiojo politinio spektro bruožais ir, kaip teigia Matthijs Rooduijnas ir Tjitske Akkermanas (2015), šiame regione gali veikti kitokie mechanizmai nei Vakaruose dėl skirtingos regiono istorinės patirties.

Partinės sistemos Vidurio ir Rytų Europoje nuolat susiduria su antiistebliškumo populistinėmis partijomis (Učeň, 2007), neortodoksinėmis, naujojo ar centristinio populizmo partijomis (Pop-Eleches, 2010) bei antiistebliškumo reformų partijomis (Hanley ir Sikk, 2014). Naujosios politinės jėgos, kaip jau pastebėta anksčiau, į politinę erdvę naujų idėjų neatsineša, bet taiko naująjį populizmą, pagal C. Pop-Eleches ir P. Učeño apibrėžimą, ir teigia ateinantys reformuoti politikos.

Į populizmo tyrimų akiratį Vidurio ir Rytų Europos valstybės ir konkrečiai Lietuva iki šiol dar vis patenka retai. Lietuvoje partinės demokratijos funkcionavimas ir jai kylantys iššūkiai detaliam analizuoti mokslininkų grupės monografijoje „Partinės demokratijos pabaiga? Politinis atstovavimas ir ideologijos“. Vis dėlto populizmo fenomeno pasireiškimas Lietuvoje iki šiol analizuotas tik keliuose tyrimuose. 2012 m. populizmo Baltijos šalyse analizėje teigiama, kad tiek populizmo trūkumas, tiek perteklius yra demokratijai pavojingas (Jakobson, 2012). Živilė Šatūnienė (2003), tyrusi populizmo pasireiškimą 2002 m. Lietuvos Prezidento rinkimuose, populizmą apibūdina prieštaraujančiu atstovaujamosios demokratijos principams. Tuo tarpu Zenono Norkaus (2011) teigimu, Lietuvoje Rolando Pakso apkalta lėmė kairiojo populizmo persvarą prieš dešinįjį, o populistiniai politiniai veikėjai, regis, laikomi demokratinio proceso dalimi. Dovaidas Pabiržis (2013) populizmą apibrėžia kaip politinę ideologiją ir nustato, kad

Lietuvoje 2011-2012 m. populistinėmis laikytinos Tvarkos ir teisingumo, „Drąsos kelio“, nacionalinis susivienijimas „Už Lietuvą Lietuvoje“ ir Respublikonų partijos. Jis sutinka, kad populizmas gali būti žalingas stabiliai demokratijai, bet straipsnį baigia klausimu, ar tokia ideologija blogiau nei politika be ideologijos apskritai. Kadangi Lietuvoje išsamesnių populistinių partijų diskurso tyrimų nėra, empirinis disertacijos tyrimas leis pagrįstai teigti, kurios partijos pasižymi populizmo bruožais.

Apibendrinant apžvelgtą literatūrą reikia pabrėžti, kad populistinių partijų atstovavimo samprata yra apskritai labai mažai analizuotas aspektas, nors tai yra labai reikšmingas atstovaujamosios demokratijos krizės dėmuo. Sistemingas populistinių partijų diskurso tyrimas, atskleidžiantis partijų atstovavimo sampratą, leidžia geriau suprasti ir prognozuoti, ką tokių partijų stiprėjimas reiškia atstovaujamosios demokratijos principams ir institucijoms.

Išvados

Šiuolaikinei atstovaujamajai demokratijai susiduriant su krize, stiprėja populistinės politinės partijos, tačiau iki šiol neaišku, kaip populizmo kaip vieningo žmonių junginio ir elito priešišumą pabrėžiančio idėjų rinkinio principai dera su atstovaujamąja demokratija. Populizmą teoriškai konceptualizuojantys mokslininkai populizmo ir atstovaujamosios demokratijos santykio atžvilgiu yra pasidalinę į dvi stovyklas. Po detalesnės jų argumentų analizės teorinėje disertacijos dalyje galima daryti išvadą, kad mokslininkų diskusijos pagrindą sudaro atstovaujamosios demokratijos apibrėžimas. N. Urbinati ir G. Pasquino kaip demokratijos esmę iškelia procedūrų ir taisyklių rinkinį. Tuo tarpu P. Taggartas, B. Arditis, M. Canovan labai svarbia demokratijos dalimi laiko žmonių valios polių, be kurio institucinė demokratijos pusė neveiktų. Todėl jų koncepcijoje populizmas sukuria žmonių įtraukimo į sprendimų priėmimo procesą galimybę ir taip leidžia atsinaujinti pragmatinei demokratijos pusei.

Kadangi šiuolaikinė atstovaujamoji demokratija yra partinė demokratija, šioje akademinėje diskusijoje dalyvaujama analizuojant populizmo santykį su konkrečiai partine demokratija per atstovavimo sampratos tyrimą. Suprasti, kokią atstovavimo modelį

siūlo populistai ir kaip jis dera su partine demokratija, buvo atliekamas empirinis Lietuvos populistinių partijų tyrimas.

Pirmoje disertacijos tyrimo dalyje pagal iš populizmą konceptualizuojančios literatūros išskirtus populizmo elementus (žmonių kaip homogeniškos grupės, pasižyminčios teigiamomis savybėmis, suvokimas; elito kaip homogeniškos grupės, pasižyminčios neigiamomis savybėmis, suvokimas) buvo analizuotos 2016 m. Seimo rinkimuose dalyvavusių politinių partijų programos. Kiekybinė turinio analizė leidžia teigti, kad Lietuvoje populistinėmis galime laikyti S. Buškevičiaus ir Tautininkų koaliciją, Politinę partiją „Lietuvos sąrašas“, Antikorupcinę N. Puteikio ir K. Krivicko koaliciją, Lietuvos lenkų rinkimų akciją-Krikščioniškų šeimų sąjungą, „Drąsos kelio“ politinę partiją ir Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungą.

Antroji disertacijos tyrimo dalis buvo skirta Lietuvos populistinių partijų politinio atstovavimo sampratos analizei. Atlikta turinio analizė leidžia daryti kelias išvadas apie analizuotų populistinių partijų diskursą.

Pirma, partijų diskursas pasižymi ne dešiniojo (kas dažnai pasitaiko Vakarų Europoje), bet kairiojo populizmo bruožais. Tai atskleidžia dažniausiai nurodomos bendrosios (žmonės, visuomenė, pilietinė visuomenė) ir specifinės (šeima, dirbantieji, socialiai pažeidžiamos grupės ir vaikai) atstovaujamųjų kategorijos. Kairiajam populizmui būdinga kategorija „liaudis“ Lietuvos populistinių partijų nėra vartojama. Kalbant apie atstovaujamųjų interesus, populistinėms partijoms būdingos nuorodos į materialinės gerovės ir pragyvenimo užtikrinimą, gynimą, saugojimą ir rūpinimąsi atstovaujamaisiais. Pagal partijų diskursą atstovaujamieji yra suprantami kaip silpni ir nuskriausti, todėl atstovai turi juos ginti, saugoti ir jais rūpintis. Tokį partijų diskursą papildė nuorodos į didesnių galimybių atstovaujamiesiems dalyvauti sprendimų priėmimo procese.

Antra, nors analizuotos politinės partijos, kalbėdamos apie atstovaujamuosius ir jų interesus, dažniau nurodo į visą visuomenę apimančias kategorijas, specifinės atstovaujamųjų kategorijos taip pat nurodomos dažnai. Regis, populistinės partijos derina referavimą į bendrąją žmonių valią bei konkrečius interesus turinčių grupių atstovavimą – žmonių ir darbuotojų interesus, žmonių ir šeimos interesus, vaikų ir žmonių interesus atstovavimą. Kadangi atlikus statistinę analizę paaiškėjo, kad bendrųjų ir specifinių

atstovaujamųjų kategorijų interesai skiriasi, lieka neaišku, kaip suderinamas bendrųjų ir specifinių bei skirtingų specifinių atstovaujamųjų grupių atstovavimas. Toks suderinimas įmanomas, tik kai specifinė atstovaujamųjų grupė, pavyzdžiui, šeima, laikoma dalimi viso bendro žmonių junginio. Skirtingus interesus turinčios specifinės atstovaujamųjų grupės pasižymi ne besikertančiais, bet tokiais pačiais interesais – pajamų ir paramos poreikiu. Bendri interesai leidžia skirtingas atstovaujamųjų grupes apjungti – jos tampa sudedamosiomis visuomenės kaip vieningo junginio dalimis. Nors specifinius interesus turinčių grupių identifikavimas turėtų reikšti derėjimą su partinio atstovavimo prielaidomis, tačiau iš tiesų skirtingos visuomenės grupės savo skirtingumą praranda ir jos yra suvienijamos interesų bendrumo. Tuomet, kai populistinės partijos atsisako visuomenės grupių skirtingumo ir skirtingas grupes sujungia ir suvienija, partijos kartu atsisako ne tik partiškumo, bet ir politiškumo apskritai.

Trečia, pagal populistinį atstovavimo supratimą, atstovai turėtų veikti visų interesų vardan ir tokiu būdu būti nesuinteresuoti politiniai veikėjai, priešingai nei sprendimų priėmimo erdvę užėmusios suinteresuotos ir prieš žmonių interesus veikiančios politinės partijos. Tinkami atstovai apibrėžiami kaip pasižymintys visiems bendromis moralinėmis vertybėmis, darbštumu, profesionalumu, tarnaujantys žmonėms ir įgyvendinantys pokyčius. Šios savybės leidžia kurti tapatybinį atstovų ir atstovaujamųjų bendrumą ir jų bendrus interesus. Politikai turi būti profesionalai, nes tai leidžia jiems būti nesuinteresuotais – todėl ir nepolitiškais – politiniais atstovais, galinčiais įgyvendinti visiems objektyviai tinkamus sprendimus. Atstovai taip pat turi nuolat bendrauti ir būti su žmonėmis. Taip jie tampa lygūs žmonėms ir dalimi žmonių. Komunikacinis procesas ne užtikrina erdvę išreikšti skirtingus požiūrius ir nuomonę, bet yra dar viena priemonė kurti atstovų ir atstovaujamųjų bendrumą.

Ketvirta, iš analizuoto politinių partijų diskurso matyti, kad be glaudaus atstovų ir atstovaujamųjų ryšių taip pat siekiama užtikrinti galimybę žmonėms tiesiogiai dalyvauti sprendimų priėmimo procese per dalyvaujamosios demokratijos instrumentus, savivaldos plėtra ir stiprinimą bei atstovų rinkimus vienmandatėse apygardose. Kadangi atstovai turi būti iš žmonių, ne tik partijos kaip žmonių interesus interpretuojantys veikėjai, bet apskritai atstovavimas tampa nereikalingu. Tiesa, prieš tiesioginio žmonių valdymo įvedimą žmonėms dar turi būti ugdomi ir skatinami dalyvauti sprendimų priėmimo

procesu. Vis dėlto, kai atstovaujamieji patys neartikuliuoja savų interesų, tampa nebeaišku, ar žmonių įgalinimas yra pačių žmonių, ar atstovų interesas.

Penkta, pagal tai, kaip suprantamas politinis atstovavimas, tinkamas sprendimų priėmimas įmanomas tik tada, kai žmonės yra suvienyti bendram tikslui o jų skirtumai „išspręsti“ atstovavimo kaip telkimo ir vienijimo būdu. Žmonių suvienijimas ir tuomet atstovų ir atstovaujamųjų suliejimas leidžia atsisakyti atstovavimo.

Pristačius Lietuvos populistinių partijų diskurse užfiksuotus atstovavimo sampratos bruožus, reikia grįžti prie to, kaip toks politinio atstovavimo supratimas dera su šiuolaikinei atstovaujamajai demokratijai būdingu partinio atstovavimo modeliu. Kaip pristatyta teorinėje disertacijos dalyje, partinio atstovavimo pamatinė prielaida yra visuomenės pliuralizmas – tai, kad visuomenė yra sudaryta iš skirtingus interesus turinčių grupių. Empirinė populizmo atstovavimo sampratos analizė rodo, kad visuomenės grupių ir nuomonių skirtingumas yra laikomas kliūtimi sėkmingai atstovauti. Tinkamas atstovavimas turi ne atsižvelgti į visuomenės grupių skirtingumą, bet jas telkti ir vienyti bendram tikslui – žmonių gerovei ir gero valdymo įgyvendinimui.

Partinėje demokratijoje atstovaujamieji turi suvokti savo politines preferencijas ir pagal jas pasirinkti iš skirtingų politinių partijų programų tinkamus atstovus. Iš to, kaip populistinės partijos apibrėžia atstovaujamuosius matyti, kad, nors ir atstovaujamieji gali turėti specifinius interesus, bet jie suprantami tik kaip vieno tikrojo atstovavimo subjekto (visuomenės ar žmonių) dalimi. Atstovavimas yra reikalingas skirtingas visuomenės grupes susieti tarpusavyje ir sukurti jų bendrumą su atstovais. Tai reiškia, ne tik atstovaujamųjų, bet ir atstovų skirtumai nėra reikalingi, todėl skirtingumo ir pasirinkimo galimybė eliminuojama. Rinkimai suvedami į tinkamų, vietoje netinkamų, atstovų pasirinkimą. Kadangi populistinės partijos ne tik dalyvauja kuriant atstovaujamųjų interesus, bet taip pat siekia ugdyti ir skatinti žmones dalyvauti sprendimų priėmimo procese, tampa nebeaišku, kiek tokiam atstovavime lieka ne pačių atstovų, bet atstovaujamųjų interesų.

Partinio atstovavimo pagrindiniai veikėjai yra politinės partijos, artikuluojančios ir agreguojančios atstovaujamųjų interesus. Populistinėje atstovavimo koncepcijoje

vadovavimasis savo, o ne bendrais interesais yra vertinamas neigiamai. Per komunikaciją kuriamas atstovaujamųjų ir atstovų bendrumas leidžia atsisakyti ne tik partijų kaip tarpininko, bet ir paties atstovavimo ir galiausiai politikos apskritai. Tai reiškia, atstovų atskaitingumo ir atliepumo klausimas tampa nereikšmingu – tarp atstovų ir atstovaujamųjų neturi būti atotrūkio viso politinio sprendimų priėmimo proceso metu.

ABOUT THE AUTHOR

EDUCATION:

2012-2017: PhD in Political Science, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Lithuania

2010-2011: MSc in Sociology, Tilburg University, the Netherlands

2006-2010: BA in Political Science, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Lithuania

PROFESSIONAL EXPERIENCE:

2013 to present: Teaching Assistant, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University

2016-2017: Expert in Civil Society Institute, Vilnius

2012-2013: Project Assistant in International Organization for Migration, Vilnius Office

2010: Analyst-Assistant in Public Policy and Management Institute, Vilnius

SCIENTIFIC CONFERENCES:

2016: Annual Conference of Lithuanian Political Science Association “The Year of Elections: a Challenge for the Government of for Democracy?”

2015: 12th Conference of the European Sociological Association “Differences, inequalities and sociological imagination“, Prague, Czech Republic

2015: ISA Research Committee 47 „Social Classes and Social Movements“ conference „Social Movements in Central and Eastern Europe“, Bucharest, Romania

2014: European Consortium for Political Research (ECPR) Graduate Student Conference, Innsbruck, Austria

RESEARCH PROJECTS:

2016 to present: Junior Researcher in a Research Project “Soviet life as oral history: challenges in memory (re)construction”, Vilnius University

2012-2015: Specialist in a Research Project “Invisible society of Soviet-era Lithuania: the revision of distinction between systemic and non-systemic social networks”, Vilnius University

TRAININGS AND TRAINEESHIPS:

2015: European Sociological Association PhD Workshop, Prague, Czech Republic

2014: Short term studies at the Institute of Political Science, Warsaw University, Poland

2013: European Consortium for Political Research (ECPR) Summer School in Methods and Techniques, course “Issues in Political, Policy and Organisation Ethnography”, Ljubljana, Slovenia

2012: 1st Copernicus Graduate School Summer School „Models of European Civil Societies Transnational Perspectives on Forming of Modern Societies in Central Europe“, Torun, Poland

2010: Tilburg University Summer School: Statistics and Research Methods

APIE AUTORE

IŠSILAVINIMAS:

2012-2017 m.: Politikos mokslų doktorantūros studijos, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

2010-2011 m.: Sociologijos magistro programa, Tilburg University, Nyderlandai

2006-2010 m.: Politikos mokslų bakalauro programa, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

DARBO PATIRTIS:

Nuo 2013 m.: Asistentė, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

2016-2017 m.: Ekspertė, Pilietinės visuomenės institutas, Vilnius

2012-2013 m.: Projektų asistentė, Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras

2010 m.: Analitikė-asistentė, Viešosios politikos ir vadybos institutas

MOKSLINĖS KONFERENCIJOS:

2016 m.: Lietuvos politologų asociacijos metinė konferencija „Rinkimų metai: išbandymas valdžiai ar demokratijai?“, Vilnius

2015 m.: 12th Conference of the European Sociological Association “Differences, inequalities and sociological imagination“, Praha, Čekija

2015 m.: ISA Research Committee 47 „Social Classes and Social Movements“ conference „Social Movements in Central and Eastern Europe“, Bukareštas, Rumunija

2014 m.: European Consortium for Political Research (ECPR) Graduate Student Conference, Insbrukas, Austrija

MOKSLINIAI TYRIMAI:

Nuo 2016 m.: Jaunesnioji mokslo darbuotoja projekte „Sovietmetis kaip sakytinės istorijos objektas: atminties (re)konstravimo galimybės ir ypatumai“, Vilniaus universitetas

2012-2015 m.: Specialistė projekte „Nematoma sovietmečio Lietuvos visuomenė: neformaliųjų sisteminių ir nesisteminių tinklų skirties peržiūra“, Vilniaus universitetas

MOKYMAI IR STAŽUOTĖS:

2015 m.: European Sociological Association PhD Workshop, Prague, Czech Republic

2014 m.: Short term studies at the Institute of Political Science, Warsaw University, Poland

2013: European Consortium for Political Research (ECPR) Summer School in Methods and Techniques, course “Issues in Political, Policy and Organisation Ethnography”, Ljubljana, Slovenia

2012 m.: 1st Copernicus Graduate School Summer School „Models of European Civil Societies Transnational Perspectives on Forming of Modern Societies in Central Europe“, Torun, Poland

2010 m.: Tilburg University Summer School: Statistics and Research Methods, the Netherlands

LIST OF PUBLICATIONS (ON THE SUBJECT OF DISSERTATION):

1. Is populism a threat for the existence of representative democracy or its corrective mechanism?. *Politologija*, 2016, 2(82), pp. 3-31.
2. Populist Discourse on Political Representation: a Case Study of Anti-Establishment Organizations in Lithuania, *Baltic Journal of Political Science*, 2016, 5, pp. 53-72.

MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS

1. Populizmas – grėsmė demokratijai ar jos (pa)taisymo priemonė?. *Politologija*, 2016, 2(82), pp. 3-31.
2. Populist Discourse on Political Representation: a Case Study of Anti-Establishment Organizations in Lithuania. *Baltic Journal of Political Science*, 2016, 5, pp. 53-72.